

15 Αυγούστου 2012

Η Θεοτόκος Μαρία

[Ορθοδοξία](#) / [Θεοτόκος](#)

[Παναγιώτης Νέλλας, Διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Αθηνών](#)

Στήν ορθόδοξη προοπτική η Αγία Γραφή είναι ο πυρήνας καί ταυτόχρονα η πρώτη ανάπτυξη της Παραδόσεως της Εκκλησίας. Η Αποκάλυψη, πού είναι ο σαρκωθείς Λόγος του Θεού, δόθηκε βέβαια μιά για πάντα στήν ανθρωπότητα επί «Καίσαρος Αυγούστου» (Λουκ. 2, 1) «εν ημέραις Ηρώδου του Βασιλέως» (Ματθ. 2, 1) καί εκείνοι πού τήν είδαν «τοις οφθαλμοίς αυτών» καί τήν άκουσαν καί «εψηλάφησαν ταις χερσίν αυτών» (Α΄ Ιω. 1, 1) τήν κατέγραψαν στά βιβλια της Καινής Διαθήκης. Ο Ευαγγελιστής Ιωάννης όμως γράφει ότι «έστι καί άλλα πολλά, α εποίησεν ο Ιησούς, άτινα, εάν γράφηται καθ' έν ουδ' αυτό οίμαι τόν κόσμον χωρήσαι τά γραφόμενα βιβλία» (21, 25). Καί ο Ευαγγελιστής Λουκάς βεβαιώνει ότι η

Παρθένος -καί μαζί μ'αυτή η πρώτη κοινότης, η Εκκλησία- «συνετήρει ... ταύτα συμβάλλουσα εν τη καρδία αυτής» (2 , 19· 2, 51)... Έτσι στην Ορθοδοξία η Αγία Γραφή καί η Παράδοση είναι στενότερα ενωμένες καί κατανοούνται καί οι δύο μαζί στή θεία Λειτουργία, όπου γίνεται η «ανάμνηση» όπου ο σαρκωθείς Λόγος γίνεται στην κάθε εποχή σύγχρονος.

Έτσι η ορθόδοξη καθολική Εκκλησία «παρέλαβε»καί «διατηρεί» (Λουκ. 2, 51) τήν Παρθένο στό κέντρο της λατρείας της, όπως ακριβώς ο «ηγαπημένος», τήν «παρέλαβε» σάν ότι πιό πολύτιμο υπήρχε μετά τόν Ιησού «εις τά ίδια» (Ιω. 19, 27) - πού είναι αντίστοιχο μέ τό «εν τοίς κόλποις» (Ιωαν. 13, 23) -καί όπως οι Μαθηταί «προσκαρτερούντες ομοθυμαδόν τη προσευχή» τήν είχαν στό κέντρο της συνάξεώς τους (Πράξ. 1, 14). Αυτός είναι ο λόγος για τόν οποίο τό «μυστήριο» της Παρθένου είναι στην Ορθοδοξία «μυστήριο» λειτουργικό καί γι' αυτό μόνο μέσω της λατρείας είναι δυνατόν νά διακρίνουμε τό πλήθος των χωρίων της Παλαιάς καί της Καινής Διαθήκης πού αναφέρονται σ' Αυτή.

Οι Ευαγγελισταί γράφουν πράγματι στά ιερά βιβλία ό,τι είναι απαραίτητο για τήν » ασφάλεια των λόγων «τής κατηχήσεως (Λουκ. 1, 4) καί αφήνουν τά υπόλοιπα νά τά ζή η Εκκλησία στή Λειτουργία της. Εκείνο πού τούς απασχολεί είναι νά παρουσιάσουν τό Χριστό, νά καταστήσουν δηλαδή σαφή τήν Οικονομία της Σωτηρίας. Είναι δέ χαρακτηριστικό πώς ό,τι σχετικό με τη Οικονομία της Σωτηρίας αναφέρεται στην Παρθένο, τό σημειώνουν μέ ιδιαίτερη επιμονή. Έτσι υπογραμμίζουν τό γεγονός ό,τι η Μαρία κατάγεται «εξ οίκου Δαυΐδ» (Λουκ. 1, 27), ό,τι ανακεφαλαιώνει δηλαδή στό πρόσωπό της τήν Π. Διαθήκη, ό,τι είναι Παρθένος καί γεννά κατά τρόπο παρθενικό «εκ Πνεύματος Αγίου» (Λουκ. 1, 28 -35), ό,τι είναι παρούσα όχι μόνο στην αρχή της δημοσίας δράσεως του Ιησού, όπου λαμβάνει μάλιστα ενεργό μέρος (Ιω. 2, 1 -11), αλλά καί στό τέλος (Ιω. 19, 25 -28), καί ό,τι παρευρίσκεται στην Πεντηκοστή, πού είναι η σύσταση καί η φανέρωση της Εκκλησίας (Πράξ. 1, 14 · 2, 1). Πέρα όμως από αυτούς τούς κεντρικούς σταθμούς υπάρχουν χίλιες δύο άλλες λιγώτερο ή περισσότερο σαφείς εκφράσεις πού προσφέρουν μία, αν όχι πλήρη, πάντως όμως επαρκή βιβλική εικόνα της Θεομήτορος. Αρκεί νά υπενθυμίσουμε τήν Ωδή της «Μεγαλύνει η ψυχή μου τόν Κύριο» (Λουκ. 1, 46 -55), πού είναι η εφαρμογή στό πρόσωπο της Παρθένου των βασικότερων προφητειών της Π. Διαθήκης καί -για νά περιορισθούμε στην αρχή καί στό τέλος- τό ιδιαίτερα εκφραστικό ΙΒ΄ κεφ. της Αποκαλύψεως, όπως τό «μέγα σημείον εν τώ ουρανώ», η «περιβεβλημένη τον ήλιον γυνή», είναι ακριβώς Εκείνη η οποια «έτεκεν υιόν άρρενα, ός μέλλει ποιμαίνειν πάντα τά έθνη εν ράβδω σιδηρά», στ. (1 6). Στην ίδια γραμμή εύκολα ο ορθόδοξος μελετητής καταλαβαίνει ό,τι η Μαρία είναι η γυνή εκείνη, τό σπέρμα της οποίας συνέτριψε τήν κεφαλήν του «αρχεκάκου όφεως» της Γενέσεως (3, 15), ό,τι Αυτή είναι η αληθινή «Κιβωτός της

Διαθήκης» (Έξ. 25, 9 κ. εξ), η «Πύλη η κατά ανατολάς η κεκλεισμένη», (Ιεζ. 44, 1), η «Ράβδος Ααρών η βλαστήσασα» (Αριθμ. 17, 23), μέ μιά λέξη η ανακεφαλαίωση της Ιεράς Ιστορίας, η πραγμάτωση των «τύπων» καί των «σκιών» της Π. Διαθήκης.

Γι' αυτόν ακριβώς τόν λόγο οι Ορθόδοξοι δέν δέχονται πώς δέν υπάρχουν επαρκή περί Παρθένου βιβλικά δεδομένα, πράγμα πού όπως ομολογεί ο αντικειμενικώτερος μελετητής της θεομητορικής θεολογίας στή Δύση Rene Laurentin, δέχθηκαν μέ υπερβολική ευκολία Προτεστάντες καί Καθολικοί στόν ΙΣΤ΄ αιώνα καί οι μέν αρνήθηκαν κάθε ευλάβεια πρός τήν Παρθένο, οι δέ δημιούργησαν μιά περί Πάρθενου Θεολογία «παραβιβλική».

Στή συνέχεια θά δούμε πώς η Εκκλησία υπογράμμιζε τίς ποικίλες απόψεις της σημασίας της Θεομήτορος καί πώς έπλεκε, πλουσιώτερο καθε φορά, τόν ύμνο της.

Πρώτος σταθμός είναι αναμφισβήτητα ο Άγ. Ειρηναίος (□ 202; μ.Χ.), του οποίου η μαρτυρία είναι πολύτιμη όχι μόνο γιατί επικυρώνει τόν Άγιο Ιγνάτιο Αντιοχείας καί τόν Ιουστίνο ή γιατί γνώρισε προσωπικά τόν Πολύκαρπο Σμύρνης, σύγχρονο του Ευαγγελιστού Ιωάννη, αλλά κυρίως γιά τή θεολογική σημασία της.

Ο Άγιος Ειρηναίος είναι πράγματι ο πρώτο ο οποίος ανέπτυξε σέ βάθος τήν αντίθεση Εύα – Μαρία καί ετόνισε ότι όπως η ανυπακοή της μιάς έφερε στόν κόσμο τό θάνατο, έτσι η υπακοή της άλλης χάρισε στήν ανθρωπότητα τή ζωή. Ο ίδιος άνοιξε επίσης τό δρόμο στόν κεφαλιώδη παραλληλισμό Μαρία – Εκκλησία μέ τή διατύπωση ότι η Μαρία είναι η Παρθέος γή από τήν οποία ο Θεός πήρε το σώμα του Νέου Αδάμ (« ίνα μή άλλη πλάσις γένηται μηδέ άλλο τό σωζόμενον, αλλ' αυτός εκείνος ανακεφαλαιωθή, τηρουμένης της ομοιότητος») καί μέ τήν έκφραση ότι η Παρθέντος είναι » η αιτία της σωτηρίας γιά ολόκληρο τό ανθρώπινο γένος».

Ο τρίτος αιώνας χαρακτηρίζεται από τίς μαρτυρίες του Κλήμεντος Αλεξανδρείας (□ 215), Τερυλιανού (μετά τό 220) καί Ωριγένους (□ 253), οι οποίοι, είναι κατηγορηματικοί στό χαρακτηρισμό της Μαρίας σάν Παρθένο μητέρας του Ιησού, αειπαρθένο καί παναρέτου.

Ακολουθούν οι Πατέρες του Δ΄ αιώνας, ο Μ. Βασίλειος, ο Γρηγόριος ο Θεολόγος καί ιδιαίτερα ο Άγ. Ιωάννης ο Χρυσόστομος, πού τονίζουν μέ επιμονή τόσο τήν αγιότητα της Παρθένο, όσο καί κυρίως τόν κεντρικό ρόλο της στήν Οικονομία της Σωτηρίας.

Τό θεμέλιο όμως της θεομητορικής θεολογίας τοποθετήθηκε τό 431 στήν Γ΄ Οικουμενική Σύνοδο, η οποία επικυρώνοντας τίς απόψεις του Αγίου Κυρίλλου Αλεξανδρείας ωνόμασε τή Μαρία «Θεοτόκο». Είναι γνωστό ότι ο περιεκτικώτατος αυτός όρος υψώθηκε σέ δόγμα τόν καιρό της διαμάχης της Ορθοδοξίας, μέ τήν

αίρεση του Νεστοριανισμού. Η Καθολική Εκκλησία, πού ένοιωσε νά διακυβεύεται μέ τήν διδασκαλία του Νεστορίου η ίδια η σωτηρία (άν πράγματι δέν ενώθηκε πλήρως ο Θεός μέ τόν άνθρωπο, πώς είναι δυνατόν νά τόν σώση;) επέμεινε στήν πλήρη καί ασύγχυτη εν Χριστώ ένωση Θεού καί ανθρώπου τόσο, ώστε νά ονομάση τή Μητέρα του Ιησού όχι απλώς «χριστοτόκο», όπως ήθελε ο Νεστόριος, αλλά αληθινά καί πραγματικά «Θ ε ο τ ό κ ο». «Τό παιδίον Θεός καί πώς ου θεοτόκος η τίκτουσα;» Καί: «Εί τις ου θεοτόκον ομολογεί τήν αγίαν Παρθένον, χωρίς εστιν της Θεότητος». Αυτή είναι η βάση στήν οποία θά στηριχθούν αργότερα οι βυζαντινοί καί, θεμελιώνοντας ολόκληρο σχεδόν τόν πολιτισμό τους πάνω στήν πρόσ τήν Θεομήτορα ευλάβεια, θά τήν ανακηρύξουν όχι απλώς «Υπέρμαχον Στρατηγόν» καί «Σκέπην» της Βασιλεύουσας, αλλά καί σταθεράν «της πίστεως άγκυραν». Γιατί ακριβώς » τούτο τό όνομα - θά γράψη στό εγκόλπιο της «Ορθοδόξου Πίστεως» ο Δαμασκηνός - άπαν τό μυστήριον της οικονομίας συνίστησιν»!

Ο σύγχρονος άνθρωπος αισθάνεται ρίγος, όταν μέσα στήν Εκκλησία συνειδητοποιεί ότι η Αγάπη του Θεού για τόν άνθρωπο δέν είναι απλός οίκτος ή ελεημοσύνη, αλλά «φιλανθρωπία», αληθινή δηλαδή καί πραγματική «φ ι λ ί α» (Ιωάν. 15,14). Ο Θεός έδωσε πράγματι στήν Παρθένο - καρπό των κτισμάτων, φανέρωση της ανθρωπίνης φύσεως - νά γίνη, Αυτή προσωπικά καί μέσα σ' Αυτή η ανθρωπίνη φύση, «Θ ε ο τ ό κ ο ς» ! Καμμιά αίρεση δέν μπορεί ποτέ νά είναι τόσο τολμηρή, όσο η Αλήθεια. Καί καμμιά καταδίκη του αιρετικού ανθρωποκεντρικού » ουμανισμού » του ΙΔ' καί Κ' αιώνα δέν μπορεί νά είναι τόσο ριζική καί απόλυτη, όσο αυτή η περί ανθρώπου καί εικόνας του Θεού ανθρωπίνης φύσεως » θεοτόκου», βιβλική καί πατερική αλήθεια!

Πηγή: Παναγιώτη Νέλλα, απόσπασμα από τήν εισαγωγή στό βιβλίο Νικολάου Καβάσιλα, *Η Θεομήτωρ, Ιερόν Ίδρυμα Ευαγγελιστρίας Τήνου, Αθήναι 1968.*

Αναδημοσίευση από: [Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδος](#)

<http://bit.ly/130mDbf>